

THEORETICAL AND HISTORICAL PROBLEMS OF LAW AND POLITICS

DOI: 10.46340/eppd.2020.7.5.8

Mykhailo Shevchuk

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7549-6344>

V.N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

TAX INFORMATION AS AN OBJECT OF INFORMATION RELATIONS

Михайло Шевчук

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Україна

ПОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН

The article is devoted to the analysis of tax information as an object of information relations. Research on legislative consolidation/recognition of the definition of "tax information" has been done. It has been established that the specified definition is incomplete in the legislation of Ukraine, therefore a new definition is proposed. The classification of tax information into four types has been carried out: 1) open tax information; 2) confidential; 3) secret; 4) official information.

The issue of information protection in the tax sphere has been studied. Legal and physical methods of protection have been considered. Legal methods of information protection include the Laws of Ukraine, legislative acts that regulate the rules of use and processing of restricted information, and establish the degree of liability for violation of these rules. Physical ways to protect information are based on the introduction of barriers to the violators, preventing their access to protected information.

Keywords: information, tax information, protection of information in the tax sphere, the subject of information relations, management activities.

Постановка проблеми. Глобальною тенденцією світового розвитку останніх років є розвиток і широке використання інформації. Здатність держави мати у своєму розпорядженні найсучасніші інформаційні технології і засоби, що дозволяють ефективно обробляти, зберігати, передавати й розповсюджувати необхідну інформацію є головними індикаторами могутності і потенціалу держави. Наявність у держави такої можливості – це шлях до подальшого нарощування на нових засадах своєї, насамперед, економічної міцності. Застосування сучасних технологій опрацювання і передачі інформації має надзвичайно важливе значення для підвищення ефективності процесів державного управління, конкурентоспроможності економіки і розширення можливостей для інтеграції її в світову економічну спільноту, що на сучасному етапі розвитку України – одним з найголовніших пріоритетів розвитку держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Окремі аспекти інформаційних відносин, а також податкової інформації як об'єкта інформаційних відносин вивчалась та досліджувалась такими науковцями: А. І. Берг, В.Т. Бусел, О.О. Дмитрук, В.А. Копилов, Б.А.Кормич, Л.П. Кураков, К.О. Линьов, А. М. Луцик, Л.П. Олексієнко, О.Р. Савченко, С. Н. Смирнов, В. І. Франчук та О.Л. Шумейко

Виклад основного матеріалу. В історії державотворення інформація завжди займала визначальне місце і служила основою для прийняття рішень на всіх рівнях та етапах розвитку суспільства та держави.

Так, слушно з цього приводу зазначає академік А. І. Берг «інформація проникає у всі пори життя людей і суспільства, а життя неможливе в інформаційному вакуумі»¹. В перекладі з латинської

¹ Берг, А. (1964). *Кибернетика и общественные науки. Методологические проблемы науки*. Москва, 259-260.

мови *informatio* – це роз'яснення, виклад; тобто йдеться про відомості (або їх сукупність) про предмети, явища і процеси навколишнього світу.

Інформацію широко використовують громадяни, суб'єкти господарювання, органи публічної влади. Використовують інформацію і фіскальні органи, але, на відміну від інших її користувачів, за винятком державних органів, вони можуть використати лише офіційну інформацію, яка має відповідне підтвердження та чітко визначені законодавством джерела походження.

Національне законодавство достатньо лаконічно і чітко регламентує поняття інформації. Конституція нашої держави передбачає, що Україна є демократичною, соціальною, правовою державою. Закріплення зазначених принципів об'єктивно позначилися й на уявленнях про інформацію. Так, у поточній редакції Закону України «Про інформацію»¹ у ст. 1 закріплене таке визначення цього поняття: «інформація – це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді». Однак у початковому варіанті Закону України «Про інформацію» виділення податкової інформації як окремого виду інформації не було.

Законодавче закріплення дефініції «податкова інформація» вперше у згаданому Законі знайшла своє відображення у зв'язку з ухваленням Податкового кодексу України. В процесі своєї діяльності державні фіскальні органи використовують, насамперед, податкову інформацію, але вона не є виключним джерелом інформаційного забезпечення. Дослідивши чинне законодавство, можна впевнено стверджувати, що в процесі відносин щодо створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорони та захисту інформації, між суб'єктами інформаційних правовідносин використовуються всі види інформації за змістом, як такі, що підпадають під визначення податкової та в розумінні статті 10 Закону України «Про інформацію»², а саме: інформація про фізичну особу-платника податків; інформація про товар, роботи, послуги; правова інформація; статистична інформація; інші види інформації

Таким чином, вбачається, наскільки всеохоплюючу інформацію використовують у своїй діяльності відповідні податкові органи.

Вивчення змісту відповідних статей Податкового кодексу України³ та Закону України «Про інформацію»⁴ свідчить, що податковій інформації (ПІ) властиві такі особливості: суб'єктами її надання є фізичні та юридичні особи, об'єднання громадян, суб'єкти владних повноважень – органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування; за джерелом надходження ПІ може бути як внутрішньою, так і зовнішньою.

Зовнішня ПІ, у свою чергу, може надходити від інших контролюючих і правоохоронних органів, органів Державної казначейської служби, банків та інших фінансових установ, нотаріальних органів, засобів масової інформації, інших юридичних і фізичних осіб, а також від інших держав та їх органів, міжнародних організацій або нерезидентів. За змістом зовнішня ПІ стосується обчислення та сплати податків і зборів, а саме обліку платників податків, їх фінансово-господарської діяльності, застосування реєстраторів розрахункових операцій, податкового контролю, оскарження рішень податкових органів тощо. Основним джерелом зовнішньої ПІ є документи бухгалтерського, статистичного та оперативного обліку, розрахункова, планова і прогнозна документація, інформація в публікаціях, програмах телебачення і радіо, а також інформація розміщена в Інтернеті тощо⁵. Крім того інформація пов'язана з обчисленням та сплатою податків і зборів надається періодично у визначений Податковому кодексі України термін добровільно чи за письмовим запитом податкового органу у документах на паперових носіях і в електронній формі і зберігається та опрацьовується в інформаційних базах податкових органів або безпосередньо їх посадовими (службовими) особами тощо⁶.

Дані інформаційних систем органів податкової служби аналізуються підрозділами податкового аудиту і лягають в основу найпоширенішої та найчастіше використовуваної форми внутрішньої

¹ Закон про інформацію ст. 1. 1992 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради*, 48, 650.

² Закон про інформацію ст. 1. 1992 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради*, 48, 650.

³ Податковий кодекс 2010 (Верховна Рада України) *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>> (2020, вересень, 24).

⁴ Закон про інформацію ст. 1. 1992 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради*, 48, 650.

⁵ Франчук, В.І. (1991). *Основи построения организационных систем*. Москва: Экономика, 442.

⁶ Дмитрук, О. (2013). Правове регулювання реалізації права на податкову інформацію. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*, 4, 83-88.

податкової інформації, а саме листів «про результати опрацювання зібраної податкової інформації щодо проведення фінансово-господарських операцій» певним контрагентом за певний період.

Дані III є підставою для підготовки інформаційних запитів відносно здійснення господарських операцій, а в подальшому для проведення позапланової податкової перевірки посилаючись на норми статті 78 Податкового кодексу України (п. 78.1.1 або 78.1.4).

Продовжуючи аналіз податкової інформації, варто зазначити, що її дефініція, закріплена у ст. 16 Закону України «Про інформацію»,¹ достатньо розмита. Перша частина визначення, а саме те, що це «сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності та необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій», підходить для визначення інформації в діяльності будь-якого контролюючого органу, що існує в Україні. Лише прив'язка про «порядок, встановлений Податковим кодексом України» дає підстави ідентифікувати «певну сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності та необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій» як податкову інформацію².

Вважаємо, що дане визначення є не повним, бо з його змісту виходить, що податковою інформацією може бути для контролюючих органів інформація, передбачена Податковим кодексом, а для всіх суб'єктів інформаційних відносин це відомості чи данні отримані в процесі поточної діяльності. Вислів поточна діяльність не дає конкретики стосовно яка це діяльність для кожного з видів суб'єктів інформаційних відносин. Зрозуміло, що не може бути єдиних критеріїв для визначення поточної діяльності для всіх суб'єктів інформаційних відносин це занадто не конкретне та об'ємне поняття. Якщо ми маємо на увазі контролюючі органи як суб'єкт, то поточна діяльність їх зрозуміла, – це їхня щоденна звичайна діяльність. Однак суб'єктом податкової інформації може бути не лише контролюючий орган, а й інші державні органи, юридичні особи, фізичні особи, об'єднання громадян. Стосовно них вже виникають незрозумілості, чи вся інформація, яку вони отримують, є податковою, звичайно, що ні. Тоді як відділити податкову від іншої? Зважаючи на те, що суб'єктом податкової інформації, як і інформаційних відносин, є фізичні особи, то про яку поточну діяльність можна говорити в цьому випадку.

Саме тому ми вважаємо, що дану норму потрібно відкоригувати шляхом внесення змін в її зміст. У ст. 16 Закону України «Про інформацію»³ необхідно поняття «поточна діяльність» замінити на «діяльність в податковій сфері». А діюче визначення, дане в ст. 16 Закону України «Про інформацію», викласти в такій редакції: «Податкова інформація – сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб'єктами інформаційних відносин у процесі діяльності в податковій сфері і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України».

Аналізуючи формальне визначення інформації, вважаємо за необхідне розглядати це явище також і через призму певних ознак, що притаманні саме для податкової інформації.

Кормич Б.А.⁴ пропонує класифікувати інформацію за ознаками загальними та, власне, спеціальними. Виходячи із цього, загальними ознаками інформації є системність, невичерпність, здатність до поширення та трансформації. При чому, саме для податкової інформації важливою є така ознака інформації як повнота. Повнота інформації забезпечує якість інформації і визначає достатність даних для прийняття рішень або для створення нових даних на основі наявних. Чим повніші дані, тим менше похибок в ході інформаційного процесу. Спеціальними ознаками податкової інформації є також такі риси, як адекватність та доступність такої інформації. Адекватність III – це ступінь відповідності реальному об'єктивному стану справ, тобто повнота та достовірність податкових даних. Саме від адекватності III залежить правильність прийняття рішень податковим органом. Доступність інформації – міра можливості отримати ту чи іншу інформацію і полягає в тому, що особа, яка має на те повноваження, має доступ до відповідних інформаційних ресурсів згідно з установленими правилами.

Актуальність інформації – це здатність інформації відповідати поточному моменту часу. Нерідко з актуальністю, як і з повнотою, пов'язують комерційну цінність інформації. Оскільки

¹ Закон про інформацію ст. 1. 1992 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради*, 48, 650.

² Луцик, А.М. (2016). *Адміністративні процедури у сфері оподаткування в Україні*. Київ, 51-56.

³ Закон про захист персональних даних ст. 16. 2010 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 34, 481.

⁴ Кормич, Б.А. (2003). *Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України*. Одеса: Юридична література, 472.

інформаційні процеси розтягнуті в часі, то застаріла інформація може призводити до прийняття помилкових чи несвоєчасних рішень.

Таким чином, податкова інформація – це окремий вид інформації, якому властиві як загальні, так і спеціальні риси.

Очевидно, що передбачене законодавством поняття ПІ, відповідна регламентація зазначеного інституту, і, як наслідок інформатизація роботи податкових органів має надзвичайно важливе значення в діяльності податкових органів України.

З аналізу чинного законодавства вбачається, що ПІ є видом інформації, таким чином подальше її дослідження, зокрема, диференціацію, неможливо здійснювати без вивчення сучасних наукових робіт, присвячених класифікації інформації загалом. Так, Л.П. Кураков і С.Н. Смирнов розділяють інформацію за її доступністю на чотири класи інформації: загальнодоступна інформація; інформація, доступ до якої не може бути обмежений; інформація з обмеженим доступом; інформація, яка не підлягає поширенню¹.

Дослідник В.А. Копилов, аналізуючи основні види інформації, поділяє її на дві групи: відкриту, що вільно обертається в інформаційній сфері, і інформацію з обмеженим доступом, використання якої можливе лише на умовах конфіденційності або таємності. До відкритої інформації вчений відносить: інформацію, що створюється в процесі творчості (витвори науки та мистецтва, відкриті патенти та авторські свідоцтва); документовану інформацію; офіційні документи; масову інформацію, що розповсюджується ЗМІ; іншу інформацію необмеженого доступу. До інформації обмеженого доступу він відносить: документовану інформацію про державну та службову таємницю (в порядку захисту інтересів держави); документовану інформацію, що містить відомості про ноу-хау (в порядку захисту секретів виробництва і науки); персональні дані (в порядку захисту особистої таємниці)².

Іншу позицію щодо зазначених вище підходів має Б.А. Кормич. Він стверджує, що виділення «відкритої та закритої інформації» не може до кінця розкрити особливості існуючих її винятків та обмежень. «Наприклад, подібна схема не робить різниці між інформацією, яка містить державну таємницю і доступ до якої може бути наданий лише обмеженому колу осіб, та інформацією, яка може бути передана будь-яким зацікавленим особам за відповідну винагороду (ті ж самі ноу-хау). Причому це може бути як передача копії цієї інформації, так і повна передача усіх прав на подібну інформацію»³. При цьому науковець виділяє три види правового обігу інформації: «відкритий, що регулюється виключно цивільно-правовими нормами, закритий, що регулюється адміністративно-правовими нормами, і, нарешті, обмежений, до якого застосовуються обидва види правового регулювання. До них також долучається вільний обіг інформації, який правом не врегульований взагалі»⁴.

Вищезазначені класифікації не можуть в повному обсязі бути застосовані до інформації в податковій сфері. Тому, проводячи поділ ПІ, ми підтримуємо точку зору Линьова К.О., що фактично податкову інформацію варто поділити на два види: відкрита податкова інформація та податкова інформація з обмеженим доступом⁵. Однак, враховуючи те, що інформація з обмеженим доступом має свої складові (відповідно до ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»⁶, вбачається можливим поділити ПІ на чотири види: 1) відкрита податкова інформація; 2) конфіденційна; 3) таємна таємниця; 4) службова інформація.

Інформація, яка була висвітлена і задокументована будь-якими засобами, отримана або створена в процесі виконання податковими органами своїх функцій і повноважень, передбачених чинним законодавством, є відкритою, крім випадків, встановлених чинним законодавством.

До конфіденційної податкової інформації відноситься інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою платником податків та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім дозволом.

Таємна податкова інформація – це інформація в сфері оподаткування, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається податкова інформація, яка містить

¹ Кураков, Л.П., Смирнов, С.Н. (1998). *Информация как объект правовой защиты*. Москва, 7.

² Копылов, В.А. (2002) *Информационное право*. Москва: Юрист, 35-36

³ Кормич, Б. А. (2004). *Информационная безопасность : организационно-правові*. Київ: Кондор, 274

⁴ Кормич, Б. А. (2003). *Организационно-правові засади політики інформаційної безпеки України*. Одеса: Юридична література, 337.

⁵ Линьов, К.О. (2016). *Информационне забезпечення державного управління та державної служби*. Київ, 11.

⁶ Закон про доступ до публічної інформації ст. 6. 2011 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 32, 314.

державну, професійну, банківську таємницю, таємницю слідства та іншу передбачену законом таємницю.

Службовою податковою інформацією є така, що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрішню відомчу службову кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробкою напрямку діяльності податкових органів або здійсненням контрольних, наглядових функцій податковими органами, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та прийняттю рішень.

Дослідивши поняття інформації, її характеристики, класифікації, вважаємо доцільним проаналізувати, яким чином інформація забезпечує управлінську діяльність, і яке значення вона відіграє у зазначеному процесі.

На практиці процес управління постійно потребує інформаційного забезпечення, яке виконує певні завдання, наприклад:

- постійне інформування про поточний стан і тенденції змін об'єктів управління;
- формування об'єктивної картини зовнішнього середовища;
- поточний аналіз та прогнозування;
- підготовка проектів управлінських рішень;
- інформаційний обмін в системі управління, між нею та зовнішнім середовищем¹.

Отже, в процесі управлінської діяльності відбувається постійний рух інформації, яка забезпечує відповідні управлінські системи своїм змістом. З цього приводу вірно зазначає А. О. Савченко, без інформації процесу управління не може бути, оскільки без належної інформації неможливо оцінити ситуацію на керованих об'єктах, визначити проблеми, передбачити перебіг подій, окреслити цілі, які повинні бути досягнуті, розробити та затвердити управлінські рішення, проконтролювати їх виконання. Основними характеристиками управлінської інформації є достовірність, актуальність, повнота, точність, цінність, оперативність і корисність².

Поняття «забезпечення» у Великому тлумачному словнику сучасної української мови пояснюється через дієслово «забезпечувати», яке вживається у декількох значеннях: «створювати надійні умови для здійснення чого-небудь», «гарантувати щось», «захищати, охороняти кого-, що-небудь від небезпеки»³.

У Новому тлумачному словнику української мови він розглядається у двох значеннях: 1) надання чи створення матеріальних засобів; 2) гарантування чогось⁴.

У юридичній літературі під забезпеченням діяльності податкових органів у широкому сенсі розуміють систему відповідно наукових і практичних напрямків оптимізації діяльності органів Державної податкової служби під час виконання покладених на неї функцій. Таким чином, інформаційне забезпечення можна розглядати як діяльність, що полягає у забезпеченні суб'єктів оподаткування конкретними відомостями, що являє собою процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб і реалізації прав та обов'язків на основі формування і використання інформаційних ресурсів в податковій сфері.

Органи Державної податкової служби України під час своєї діяльності використовують як інформацію так, і інформаційні ресурси. Тому ефективне функціонування податкових органів можливе лише при застосуванні відповідного комплексу інформаційних заходів, що включає в себе подання, накопичення та комп'ютерну обробку певних податкових даних, зокрема, звітність, облік платників податків, їх реєстрація та використання аналітичних процедур для їх глибинного, оперативного аналізу та прийняття рішень.

Аналізуючи вищевказане і чималий список відповідних завдань, передбачених Податковим кодексом України і Положенням про Державну податкову службу України, можна зробити висновок, що жодне завдання і повноваження ДПС не може бути виконане без належного інформаційного забезпечення її діяльності. Інформація буквально пронизує кожен дію державних податкових органів України.

На підтвердження зазначених висновків, наведемо декілька прикладів. Основним документом, матеріальним носієм податкової інформації, що надається платниками податків до органів Державної податкової служби, є податкова декларація (розрахунок), на підставі якої здійснюється нарахування

¹ Линьов, К.О. (2016). *Інформаційне забезпечення державного управління та державної служби*. Київ, 42.

² Савченко, О. (2013). Інформаційне забезпечення системи менеджменту організації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Сер.: Економіка, 21, 86-89.

³ Олексієнко, Л.П., Шумейко, О.Л. (2004). *Сучасний тлумачний словник української мови*. Київ: Кобза, 281.

⁴ Бусел, В.Т. (2007). *Великий тлумачний словник сучасної української мови*. Ірпінь: Перун, 768.

та/або сплата податкового зобов'язання. Форма податкової декларації встановлюється Державною податковою службою України за погодженням з Міністерством фінансів України і повинна містити необхідні обов'язкові реквізити і відповідати нормам та змісту відповідних податку чи збору.

Окрему увагу слід приділити інформаційній обізнаності державних фіскальних органів під час порушення провадження у справі про визнання суб'єкта господарювання банкрутом, розпочати процедуру припинення, з метою якісного захисту економічних інтересів держави. Так, на практиці є поширеними випадки, коли у разі порушення провадження у справі про банкрутство фактично відсутня юридична особа або фізична особа-підприємець за своєю податковою адресою. За таких підстав неможливо з'ясувати місцезнаходження первинних документів, які використовуються в бухгалтерському та податковому обліку, пов'язані з обчисленням і сплатою податків та зборів. Інформація при даному специфічному статусі суб'єкта господарської діяльності повинна бути найповнішою й об'єднувати як наявну в органі податкової служби інформацію, так і ту, яка є комерційною таємницею. Отримання такої інформації пов'язане з тим, що, з одного боку, необхідно приймати виважене рішення з різних питань проведення податкового регулювання, а з другого, – потрібно мати досить об'єктивне уявлення про можливі ризики і негативні наслідки для інтересів держави. Особливе значення при цьому має отримання всієї можливої інформації¹.

Важливою особливістю інформаційного забезпечення органів Державної податкової служби України є достатньо великий обсяг як вхідної інформації (платники податків здають, як правило, об'ємні декларації з необхідними додатками), так вихідних даних (органи податкової служби регулярно обмінюються інформацією близько з 20 іншими центральними органами виконавчої влади), а також значна кількість джерел інформації².

Безумовно інформація відіграє чималу роль і в процесі взаємодії і обміну даними між органами Державної податкової служби України та іншими суб'єктами владних повноважень з метою підвищення ефективності їх діяльності. В цьому аспекті, можемо розглянути діяльність фіскальних органів, що пов'язані з обміном інформацією з іншими суб'єктами захисту економічних інтересів держави у процесі проведення митних процедур.

Виокремимо декілька напрямів інформування, яке проводиться з різною метою:

- по-перше, для безпосереднього здійснення митної справи та реалізації основних завдань органів, визначених ст. 544 Митного кодексу України³.
- по-друге, для сприяння реалізації своїх основних завдань іншими державними органами;
- по-третє, для реалізації окремими державними органами контрольних функцій за діяльністю Державної податкової служби України.

У контексті вищезазначеного постає питання наскільки податкова інформація охоплює митний напрямок інформування.

Цікавим є той факт, що серед зазначених науковців, які займаються проблематикою інформаційного забезпечення, не виділяють фіскальної інформації. Тим більше це питання актуалізувалося після реструктуризації (об'єднанні податкової та митниці) ДПС України, до якої надходить не тільки податкова інформація.

Виходячи з аналізу чинного законодавства, зокрема Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження вимог щодо реалізації фіскальних функцій реєстраторами розрахункових операцій для різних сфер застосування»⁴ від 18 лютого 2002 р. № 199 та Постанови Кабінету Міністрів України «Про вимоги щодо реалізації фіскальних функцій реєстраторами розрахункових операцій для окремих сфер застосування»⁵ від 2 березня 2016 р. № 149: фіскальна інформація – інформація про обсяги операцій з купівлі-продажу іноземної валюти, здійснених через реєстратор у фіскальному режимі роботи, що заноситься до фіскальної пам'яті за підсумками зміни.

¹ Косенчук, С. (2013). Правове забезпечення податкового регулювання господарської діяльності в сучасних умовах та перспективи удосконалення. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»*. Сер. : Державне управління, 202, 118-126.

² Попова, С. (2011). Інформаційне забезпечення діяльності органів податкової служби. *Право і суспільство*, 5, 82-87.

³ Митний кодекс ст. 544, 2012 (Верховна Рада України). *Відомості Верховної Ради України*, 48, 552.

⁴ *Постанова про затвердження вимог щодо реалізації фіскальних функцій реєстраторами розрахункових операцій для різних сфер застосування 2002* (Кабінет Міністрів України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-2002-%D0%BF>>. (2020, вересень, 25).

⁵ *Постанова про вимоги щодо реалізації фіскальних функцій реєстраторами розрахункових операцій для окремих сфер застосування 2016* (Кабінет Міністрів України). *Офіційний сайт Верховної Ради України*. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/149-2016-%D0%B>>.

У зв'язку з реформуванням системи фіскальних органів, а також з урахуванням зарубіжного досвіду розуміння «фіскальної інформації» (з англійської мови фіскальний перекладається як фінансовий, фіскальний) вбачається, що вона охоплює більш ширший спектр відомостей, ніж ті, що зазначені в законодавстві. З огляду на це, можемо визначити фіскальну інформацію як сукупність фінансових відомостей, що повідомляються органам державної фіскальної служби у зв'язку з формуванням дохідної частини Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Окреме питання, яке слід дослідити є питання захисту інформації в податковій сфері. Так, відповідно до загальнонаукових підходів до способів захисту податкової інформації відносять правові та фізичні. До правових способів захисту інформації відносяться Закони України, законодавчі акти, які регламентують правила використання і оброблення інформації обмеженого доступу і встановлюють міру відповідальності за порушення цих правил. Фізичні способи захисту інформації ґрунтуються на запровадженні перешкод для зловмисника, закриваючи шлях до захищеної інформації (сувора система допуску на територію або в приміщення з апаратурою, носіями інформації).

Відтак вказані способи захисту фіскальної інформації напряду впливають на якість функціонування фіскальних органів. О.В. Шакірова¹ вказує, що саме під захистом податкової інформації необхідно розуміти систему заходів, окрім зазначених вище, ще й психологічного характеру, які спрямовані на забезпечення діяльності органів ДПС. Як бачимо, процес діяльності державних фіскальних органів є надзвичайно динамічним і комплексним. Тому він потребує постійного вдосконалення, взаємодії управлінських структур, що можливе тільки при належному інформаційному забезпеченні.

Як наслідок, належне інформаційне забезпечення та захист отриманої податкової інформації повинні привести до відповідного високого рівня інформатизації системи органів Державної податкової служби України, тобто створення високоорганізованого середовища, яке, з одного боку, має охоплювати та об'єднувати в межах діяльності фіскальних органів інформаційне, комп'ютерне забезпечення і бази даних, а з іншого – забезпечувати можливість створення і використання ефективного інформаційно-аналітичного продукту, що дозволить не тільки на якісно новому рівні підвищити інформаційне адміністрування платників податків, а й здійснювати системний аналіз стану та перспектив діяльності всієї фіскальної системи з використанням інформаційних технологій на основі науково обґрунтованих рішень щодо реалізації фіскальної політики України².

Висновки. Отже, на сьогодні в Україні відбуваються системні економічні перетворення, і найбільш нагальними є формування інформаційної бази для прийняття управлінських рішень на державному рівні. Для забезпечення ефективного функціонування системи державного управління необхідна якісна система інформаційного забезпечення, необхідне також впровадження та всебічне використання сучасних інформаційних технологій в управлінській діяльності. Такі заходи забезпечать інформаційну підтримку прийняття управлінських рішень на рівні держави і її окремих регіонів, а також створять умови для об'єктивного формування громадської думки щодо діяльності органів влади, а також послуг, які вони надають.

Стає зрозумілим, що якість і ефективність роботи будь-якої управлінської системи значною мірою залежить від інформаційного забезпечення. Відомою є формула «час-гроші», в сучасних умовах швидкого розвитку ринкової економіки, зазначену формулу варто доповнити змістом «інформація-гроші». Оскільки діяльність Державної податкової служби полягає, зокрема, в реалізації державної податкової політики – відповідно, у наповненні коштами Державного бюджету, то вказана формула якнайкраще доказує і показує значення і статус інформації в процесі діяльності державних податкових органів України.

References:

1. Berg, A.I. (1964). *Kibernetika i obshchestvennyye nauki. Metodologicheskie problemy nauki* [Cybernetics and Social Sciences. Methodological problems of science]. Moscow. [in Russian].
2. *Zakon pro informatsiiu 1992* [Law of Information 1992] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 48, 650. [in Ukrainian].

¹ Шакірова, О. (2014). Захист прав інтелектуальної власності: законодавчий аспект. *Міжнародний юридичний вісник*, 1, 219-224.

² Дмитрук, О. (2013). Правове регулювання реалізації права на податкову інформацію. *Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право)*, 4, 88.

3. *Podatkovyi kodeks 2010* [Tax Code of Ukraine 2010] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>> (2020, September, 25) [in Ukrainian].
4. Franchuk, V.I. (1991). *Osnovy postroeniya organizatsionnykh sistem* [The basics of building organizational systems]. Moscow: Ekonomika. [in Russian].
5. Dmytruk, O. (2013). Pravove rehuliuвання realizatsii prava na podatkovu informatsiiu [Legal regulation of the right to tax information]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy (ekonomika, pravo)* [Scientific Bulletin of the National University of the State Tax Service of Ukraine (economics, law), no. 4, 83-88. [in Ukrainian].
6. Lutsyk, A.M. (2016). *Administratyvni protsedury u sferi opodatkuвання v Ukraini* [Administrative procedures in the field of taxation in Ukraine]. Kyiv. [in Ukrainian].
7. *Zakon pro zakhyst personalnykh danykh 2010* ([Law on Personal Data Protection 2010] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 34, 481. [in Ukrainian].
8. Kormych, B.A. (2003). *Orhanizatsiino-pravovi zasady polityky informatsiinoi bezpeky Ukrainy* [Organizational and legal bases of information security policy of Ukraine]. Odesa: Yurydychna literatura. [in Ukrainian].
9. Kurakov, L.P., Smirnov, S.N. (1998). *Informaciya kak obekt pravovoy zashhity* [Information as an object of legal protection]. Moscow. [in Russian].
10. Kopylov, V.A. (2002). *Informacionnoe pravo* [Information law.]. Moscow: Jurist. [in Russian].
11. Kormych, B.A. (2004). *Informatsiina bezpeka : orhanizatsiino-pravovi osnovy* [Information security: organizational and legal bases]. Kyiv: Kondor. [in Ukrainian].
12. Lynov, K.O. (2016). *Informatsiine zabezpechennia derzhavnoho upravlinnia ta derzhavnoi sluzhby* [Information support of public administration and civil service]. Kyiv. [in Ukrainian].
13. *Zakon pro dostup do publichnoi informatsii 2011* [Law on Access to Public Information 2011] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 32, 314. [in Ukrainian].
14. Savchenko, O. (2013). Informatsiine zabezpechennia systemy menedzhmentu orhanizatsii [Information support of the organization's management system]. *Naukovi zapysky. Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ser.: Ekonomika* [Proceedings. National University "Ostroh Academy". Series: Economics], no. 21, 86-89. [in Ukrainian].
15. Oleksiienko, L.P., Shumeiko, O.L. (2004). *Suchasnyi tlumachnyi slovnyk ukrainskoi movy* [Modern explanatory dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv: Kobza. [in Ukrainian].
16. Busel, V.T. (2007). *Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. Irpin: Perun. [in Ukrainian].
17. Kosenchuk, S. (2013). Pravove zabezpechennia podatkovoho rehuliuвання hospodarskoi diialnosti v suchasnykh umovakh ta perspektyvy udoskonalennia [Legal support of tax regulation of economic activity in modern conditions and prospects for improvement]. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyla kompleksu «Kyievo-Mohylianska akademiia». Ser. : Derzhavne upravlinnia* [Scientific works of Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy complex. Series: Public Administration], no. 202, 118-126. [in Ukrainian].
18. Popova, S. (2011). Informatsiine zabezpechennia diialnosti orhaniv podatkovoi sluzhby [Information support of the tax authorities]. *Pravo i suspilstvo* [Law and society], no. 5, 82-87. [in Ukrainian].
19. *Mynyi kodeks 2012* [Customs Code of Ukraine] (Verkhovna Rada Ukrainy) [(Verkhovna Rada of Ukraine)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine], 48, 552. [in Ukrainian].
20. *Postanova pro zatverdzhennia vymoh shchodo realizatsii fiskalnykh funksii reiestratoramy rozrakhunkovykh operatsii dlia riznykh sfer zastosuvannia 2002* [Resolution on approval of requirements for the implementation of fiscal functions by registrars of settlement operations for various areas of application 2002] (Kabinet Ministriv Ukrainy) [(Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-2002-%D0%BF>>. (2020, September, 25). [in Ukrainian].
21. *Postanova pro vymohy shchodo realizatsii fiskalnykh funksii reiestratoramy rozrakhunkovykh operatsii dlia okremykh sfer zastosuvannia 2016* [Resolution on requirements for the implementation of fiscal functions by registrars of settlement operations for certain areas of application 2016] (Kabinet Ministriv Ukrainy) [(Cabinet of Ministers of Ukraine)]. *Ofitsiyni sait Verkhovnoi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/149-2016-%D0%B>>. (2020, September, 25) [in Ukrainian].
22. Shakirova, O. (2014). Zakhyst prav intelektualnoi vlasnosti: zakonodavchyi aspekt [Protection of intellectual property rights: legislative aspect]. *Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoho universytetu derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy* [International Legal Bulletin: a collection of scientific papers of the National University of the State Tax Service of Ukraine], no. 1, 219-224. [in Ukrainian].